

Dönem : 3
Toplantı : 3

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 694

171 sayılı Toplantı ve gösteri yürüyüşü Hürriyeti hakkındaki Kanunda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı ve İçişleri ve Adalet Komisyonu raporu (1/520)

T. C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi Başkanlığı

Sayı : 71 - 1277/10917

20 . 8 . 1971

Millet Meclisi Başkanlığına

İçişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 19 . 8 . 1971 tarihinde kararlaştırılan «171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti Hakkındaki Kanunda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı» ve gerekçesi ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını saygıyla arz ederim.

Prof. Dr. Nihat Erim
Başbakan

171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti hakkındaki Kanunda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı

GENEL GEREKÇE

Geniş bir hürriyet düzeni getirmiş olan 1961 Anayasamız, fertlere, tanımış olduğu hak ve hürriyetler arasında toplantı ve gösteri yürüyüşü yapmak hakkını 28 nci maddesinde düzenlemiş ve herkesin, önceden izin almaksızın, silâhsız ve saldırsız toplanma veya gösteri yürüyüşü yapma hakkına sahibolduğu, bu hakkın ancak kamu düzenini korumak için kanunla sınırlanabileceğini ifade etmiştir.

Söz hürriyeti ile düşünce ve kanaatleri açıklama hürriyetinin devamı ve tamamlayıcısı niteliğini taşıyan, fakat kanunî sınırlar içine alınmadığı takdirde toplumun huzur ve sükûnunun bozulmasına müncer olabilecek sonuçlar doğuran toplanma ve gösteri yürüyüşleri hürriyeti, Anayasamızın koyduğu prensipler gözönüne alınmak suretiyle 10 Şubat 1963 tarihli ve 171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Hürriyeti Hakkında Kanun ile düzenlenmiştir.

Gerekçesinde, Anayasamızın 28 nci maddesinde teminat altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüş hakkının kullanılmasını sağlamak, kötüye kullanılmasını önlemek ve hakkı kötüye kullananları cezalandırmak gayesiyle hazırlandığı belirtilen 171 sayılı Kanun 8 yılı aşan bir uygulama devresinde müspet tesirler icra etmiştir.

Bununla beraber yine aynı devre içinde sözü geçen kanunun uygulanmasında boşluk görülen hususların giderilmesi veya aksaklık doğuran bazı hükümlerinin değiştirilmesi zarureti duyulmuştur.

Ancak; madde gerekçelerine geçmeden önce, Anayasamızın 28 nci maddesinde belirtilen «Kamu Düzeni» deyiimi ile 11 nci maddesinde söz konusu edilen «Temel hak ve hürriyetlerin özü» deyiminden kastedilenin ne olduğunun; Anayasa Mahkemesi kararlarından, 11 nci maddenin tem-

sileiler meclisindeki müzakerelerinden ve literatürden yararlanmak suretiyle açıklanmasında ve ayrıca demokratik sisteme sahip batı devletlerinde, kamu düzeninin korunması bakımından, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının kullanılmasında, idarî ve siyasî makamlara tanınan yetkilerin belirtilmesinde fayda görülmüştür.

Anayasa Mahkemesinin görüşüne göre «Kamu düzeni» deyiminin; toplumun huzur ve sükûnunun sağlanmasını, Devletin ve Devlet teşkilâtının muhafazasını hedef tutan herşeyi ifade ettiği, bir başka deyişle cemiyetin her sahadaki düzeninin temelini teşkil eden bütün kuralları kapsadığı belirtilmektedir.

Türk Hukuk Lûgatı ise kamu düzeni (Âmme Nizamı) deyimine :

«Bir memlekette âmme hizmetlerinin iyi yapılmasını, Devletin emniyet ve asayişini ve fertler arasındaki münasebetlerde huzuru ve ahlâk kaidelerine uygunluğu temine yarayan müessese ve kaidelerin hepsi» diye mana vermiş bulunmaktadır.

Her iki tanımlamada belirtilen kural ve kaidelerin, dolayısıyla toplum düzeninin bozulmaması için, kişi hürriyetlerinde gerekli sınırlamanın yapılması caiz görülmektedir.

Esasen hürriyetlerin var olabilmeleri ve kişi yönünden pratik bir değer ifade edebilmeleri için onların sınırlarının belirtilmesi, kullanılma yollarının gösterilmesi ve birtakım kayıtlarla çerçevelenmesi, kısaca düzenlenmesi lâzımdır.

Kaldı ki, Devletin ve toplumun var olabilmesini ve devafhlığını sağlamak, bir başka ifade ile, geniş anlamıyla kamu düzenini temin etmek bakımından hürriyetlerin sınırlarını göstermek kaçınılmaz bir zarurettir.

Kamu düzeni ile, kişi hürriyetleri kavramları uzun zaman birbiriyle çatışan deyimler olarak anlaşılabilmiş ise de, bilhassa demokratik bir rejimde, Devlet ve toplum hayatının gerekleri olarak da ifade edilecek olan kamu düzeni ile kişi hürriyeti arasında çok sıkı bir bağ, bir dayanışma bulunmaktadır. Zira, bir hürriyetler rejiminin kurulabilmesi için herşeyden önce bir «Toplum düzeni» nin var olması lâzımdır. Buna göre, «Kamu düzeni» nin hürriyetin varlığı için asgari bir şart ve vazgeçilmez bir unsur olduğu söylenebilir.

Diğer taraftan fertlerin sahibolduğu hak ve hürriyetlerin kullanılması sırasında kamu düzeni ile çatışmaya en müsait olanının, toplantı ve gösteri yürüyüşü hürriyeti olduğu genellikle kabul edilen bir husustur.

Esasen, demokratik sisteme sahip Batı memleketler mevzuatında, kamu düzeni ile toplantı ve gösteri yürüyüşü hürriyetinin çatıştığı bir sırada idarî ve siyasî makamlara geniş yetkiler tanındığı görülmektedir.

Fransa'da; 23 Ekim 1935 tarihli kanun niteliğindeki kararnamenin 3 ncü maddesinde, (Polis yetkisini haiz makamın, yapılacak gösterinin kamu düzenini bozucu nitelikte olduğu kanaatine varırsa, gösteriyi derhal yasaklayacağı, belediye reisinin 24 saat içinde bununla ilgili beyannamayı valiye tevdi edeceği ve valinin yasak kararının kabul veya kaldırmaya yetkili bulunduğu) belirtilmektedir.

Ayrıca İçişleri Bakanının da memleketin bir kısmında veya tümünde toplantı ve yürüyüşleri yasaklama yetkisi bulunmaktadır.

İtalya'da; Anayasanın 17 nci maddesinde silâhsız olarak toplanma hakkından bahsedilmekte ve resmî makamlara ciddi güvenlik ve kamu selâmeti dolayısıyla toplantıların men'edileceği esası yer almış bulunmaktadır.

Kamu Güvenliği Kanununun 18 nci maddesinin 4 ncü fıkrasında, kamu düzeni, genel ahlâk ve kamu sağlığı sebepleriyle polisin toplantıya mani olacağı veya aynı sebeplerle toplantının zaman, yer ve şeklini tespit edeceği hükmü bulunmaktadır.

Aynı Kanunun 26 ncı maddesinde polis âmirine, kamu düzeni, kamu sağlığı gibi sebeplerle kamu yolları üzerinde yapılacak yürüyüşleri men etme veya bazı değişiklikler yapma yetkisi yer almıştır.

İngiltere'de; kamu düzenini bozabileceğinden korkulan bir toplantıya engel olmak polis âmirinin yetkisi içindedir.

Ayrıca, yapılacak bir yürüyüşün kamu düzenini bozacak nitelikte olduğunun anlaşılması halinde, bu yürüyüşe belli bir yön tayin edileceği, bu tedbirin yeterli olmaması halinde ise en büyük mülkiye âmirince Londra dışında mahallî meclisten, Londra içindeki yürüyüşler için de İçişleri Bakanlığında, yürüyüşün yasaklanması veya en az üç ay yapılmaması için karar alınmasının istenebileceği kabul edilmiştir.

Diğer taraftan, 6366 sayılı Kanunla onaylanan ve dolayısıyla Devletimizin halen bağlı bulunduğu, «İnsan Haklarını ve Anahürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin» 11 nci maddesinde toplantılara katılmak hakkı ve bu hakkın kullanılmasının nasıl düzenlenebileceği de hükme bağlanmıştır. Söz konusu maddede aynen :

«1. Her şahıs asayiş ihlâl etmeyen toplantılara katılmak ve başkalarıyla birlikte sendikalar tesis etmek ve kendi menfaatlerini korumak üzere dernek kurmak hakkını haizdir.

2. Bu hakların kullanılması, demokratik bir toplulukta, zaruri tedbirler mahiyetinde olarak millî güvenliğin, âmme emniyetinin, nizamı muhafazanın, suçun önlenmesinin, sağlığın veya ahlâkın veya başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunması için ve ancak kanunla tahdide tabî tutulabilir.

Bu madde, bu hakların kullanılmasında idare, silâhlı kuvvetler veya zabıta mensuplarının muhik tahditler koymasına mani değildir.» denilmektedir.

1961 Anayasamızda temel hak ve hürriyetlere çeşitli maddelerinde yer vermiş ve bunların kanunla sınırlanabileceğini belirtmekle beraber, kanun koyucuya hak ve hürriyetlerin düzenlenmesinde, «Kanun düzeni», «Millî güvenlik», «Kamuyararı», «Genel ahlâk» gibi bazı kıstaslar da göstermiş; ayrıca, temel hak ve hürriyetler alanında Anayasamızın 11 nci maddesiyle bir de genel prensip koymuş ve «Kanun, kamu yararı, genel ahlâk, kamu düzeni, sosyal adalet ve millî güvenlik gibi sebeplerle de olsa, bir hakkın ve hürriyetin özüne dokunamaz» hükmünü getirmiştir.

Buna göre, kamu düzeninin korunması için, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı üzerinde kanunla yapılacak sınırlamalarda, bu hakkın özünün tahribedilmemesi esas olacaktır.

11 nci maddenin Temsilciler Meclisinde görüşülmesi sırasında, bu maddede geçen «Hak ve hürriyetin özü» deyiminden maksadın ne olduğu, bu «öz» iyi tarif ve tavsif edilmezse, devamlı ihtilâflara yol açacağı ileri sürülmüş, Anayasa Komisyonu sözcüsü de buna cevaben :

«Hak ve hürriyetin özü deyiminin tek bir tarifi ni yapmanın imkânsız olduğu, bu «öz» ün her hürriyet ve her temel hak için ayrı ayrı olacağı; belli bir hürriyetin özünün belli bir sınırlama sonunda yok edildiğinin, mahkemeler, efkârı umumiye yani o memleketin hukuk anlayış ve zihniyetiyle tespit edilebileceğini ve nihayet AnayasaMahkemesince buna şekil verileceğini» ifade etmiştir.

Anayasa Mahkemesi; Anayasa Nizamını, Millî Güvenlik ve huzuru bozan bazı fiiller hakkında ki 5 . 3 . 1962 gün ve 38 sayılı Kanununun 1/B maddesinin Anayasaya aykırılığı iddiasının görüşülmesi sırasında; «Hak ve hürriyetin özüne dokunulma» hususunu :

«Bir hak ve hürriyetin, gayesine uygun şekilde kullanılmasını son derece zorlaştıran veya onu kullanılmaz duruma düşüren kayıtlara tabî tutulması halinde, o hak ve hürriyetin özüne dokunulmuş olmasının söz konusu edilebileceğini» belirtmiştir.

Anayasa Mahkemesince aynı kararda, kanunlarla konulan ve toplum hayatının zarardan korunmasını ve güvenliğin sağlanmasını hedef tutan kayıtlamaların, hak ve hürriyetin özüne dokunacak nitelikte sınırlamalar olarak sayılmaması gerektiği de ifade edilmiştir.

Böylece yukarda arz edilen görüşlerden de faydalanılmak suretiyle bu tasarı hazırlanmıştır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1. — 171 sayılı Kanunun 8 nci maddesinin 1 nci fıkrasında «Düzenleme Kurulu, toplantıdan önce kendi arasından veya dışarıdan en az üç kişilik bir Yönetim Kurulu teşkil eder ve Hükümet komiserine bildirir» denilmektedir.

Buna göre, Düzenleme Kurulunca toplantıdan hemen önce Yönetim Kurulu üyelerinin isimleri Hükümet komiserine bildirilmekle kanun hükmü yerine gelmiş olmaktadır.

Diğer yandan, kanunun 7 nci maddesinde, Düzenleme Kurulundan en az üç kişinin 48 saat önce beyanname vermesi ve bunların medenî hakları kullanma yetkisini haiz kimselerden olması şartı vardır. Bu şartın elbetteki Yönetim Kurulu üyeleri için de vârit olması gerekmektedir.

Ayrıca, 171 sayılı Kanunla kendisine önemli görev ve yetkiler verilen ve bu tasarı ile de cezaî sorumluluğu kabul edilen Yönetim Kurulu üyelerinin, ağır hapis cezası ile veya yüz kızartıcı bir suçtan veya «Toplantı ve gösteri yürüyüşü hürriyeti hakkında Kanun» hükümlerine muhalefetten mahkûm olmamış kişilerden teşkil edilmesi de; gerek toplantının sükûn ve düzeninin ve gerekse beyanname yazılı maksat dışına çıkılmamasının sağlanması yönünde, toplantıdan önce ve toplantı sırasında alınacak tedbirlerin daha yeterli bulunmasını temin edici bir husus olarak görülmüştür.

Böylece Düzenleme Kurulu Yönetim Kuruluna fıkrada sayılan şartları taşıyan kişilerden teşkil etmesi bakımından bir görev verilmiş bulunmaktadır.

Diğer taraftan Yönetim Kurulu üyelerinin kimliklerinin, toplantıdan önce idare tarafından bilinmesinde de çeşitli faydalar bulunabilir.

Bu itibarla ve sözü edilen amaçları karşılamak üzere, Yönetim Kurulunun teşkili hususu kanunun 8 nci maddesinden çıkarılarak 7 nci maddeye bu maddenin (e) bendinden sonra gelmek üzere Düzenleme Kurulunca verilecek bu beyannameye, bu kurul içinden veya dışından; medenî hakları kullanma yetkisini haiz olan ve ayrıca son beş yıl içinde; ağır hapis cezası ile veya yüz kızartıcı bir suçtan veya «Toplantı ve gösteri yürüyüşü hürriyeti hakkında Kanun» hükümlerine muhalefetten kesin hüküm giymemiş kişilerden teşkil edilen en az üç kişilik Yönetim Kurulu üyelerinin açık kimlik ve imzalarını taşıyan belge de eklenir» şeklinde bir fıkra ile alınmış bulunmaktadır.

Ayrıca, bu tasarı ile, Yönetim Kurulu üyelerinin cezaî sorumluluğu esası öngörüldüğü için, bu üyelerin isimlerini bildirir belgede, görevi kabul etmiş olan üyelerin imzalarının da bulunmasına lüzum görülmüştür.

Madde 2. — 171 sayılı Kanunun 8 nci madde başlığı «Yönetim Kurulu teşkili ve görevleri» olup, maddenin ilk fıkrasında Yönetim Kurulunun teşkil tarzı gösterilmiş bulunmaktadır.

Tasarının 1 nci maddesiyle izah edildiği şekilde, Yönetim Kurulunun teşkili hususu 7 nci maddeye bir fıkra halinde alınmış olduğu ve ayrıca 8 nci maddeye ilâve edilen bir fıkra ile, Yönetim Kurulu üyelerinin sorumluluklarının toplantı sona erinceye kadar devam edeceği belirtildiği için, kanunun 8 nci maddesi başlığı «Yönetim Kurulunun görevleri ve sorumluluğu» olarak değiştirilmekte ve maddenin ilk cümlesi çıkarılarak, ilk cümleden sonraki «Bu kurul», «Yönetim Kurulu» olmaktadır.

Ayrıca, 171 sayılı Kanunun 8 nci maddesinin 1 nci fıkrasında belirtilen şartların tahakkuku halinde, Yönetim Kurulunun toplantının dağıtılmasını Hükümet komiserinden isteyeceği hükme bağlanmış olmakla beraber, bu istemin kurul üyelerinin tamamı tarafından yapılacağı veya üyelerinin bir veya birkaçı tarafından yapılmasının da yeterli sayılıp sayılmayacağı hususları belirli bulunmamaktadır.

Bu itibarla bir yandan, tasarı ile Yönetim Kurulu üyelerinin cezaî sorumluluğu esası getirildiği, diğer yandan toplantı veya gösteri yürüyüşünün yapıldığı sırada kurul üyelerinin bir araya gelerek karar vermelerinin maddî güçlüğü bulunduğu veya bir araya gelseler dahi her zaman ittifak etmelerinin düşünülemeyeceği hususları nazara alınarak; maddeye toplantının dağıtılmasının kurul üyelerinden yalnız biri tarafından dahi istenilebileceğini belirten bir fıkra eklenmiştir.

Kanunun 8 nci maddesinin son fıkrası, Yönetim Kurulu veya düzenleme Kurulu üyelerinde en az üçü toplantı yerinde bulunmadıkça toplantı yapılması yasaktır» şeklindedir.

Bu fıkraya göre yalnız Düzenleme Kurulundan üç kişi toplantı yerinde bulunmuş olsa, o toplantı yapılabilecektir.

Halbuki kanun, Yönetim Kuruluna önemli görev, yetki ve sorumluluk tanımış bulunmaktadır. Bu itibarla, fıkradaki «veya Düzenleme Kurulu» kelimeleri çıkarılmıştır.

Madde 3. — Hükümet komiserine, toplantının safahatını imkân nispetinde teknik ses alma cihazları, fotoğraf ve film makinaları gibi araçlarla tespit ettirebilme yetkisi verilmek suretiyle bir toplantı veya gösteri yürüyüşü sıra sında vukubulan, kanuna aykırı fiil ve hareketlerden doğan suçluluğun, tespiti için mahkemelerce de itibar edilecek sağlam delillerin sağlanması gayesi güdülmektedir.

Madde 4. — 171 sayılı Kanununun 10 ncu maddesiyle toplantının sadece Düzenleme Kurulu tarafından geri bırakılabılme hali hükme bağlanmıştır.

Bu tasarı ile değiştirilen 10 ncu maddenin ilk fıkrasıyla ise kamu düzenini bozucu sonuçlar doğuracağına anlaşılması halinde, toplantı veya gösteri yürüyüşünün İçişleri Bakanı tarafından belli bir müddet için ertelenmesi yetkisiyle, bunun kullanılış usulü düzenlenmiştir.

Anayasamızın 28 nci maddesinin ilk fıkrasında, «Herkes önceden izin almaksızın silâhsız ve saldırsız toplanma veya gösteri yürüyüşü yapma hakkına sahiptir.» denilmekte ve ikinci fıkrasında ise, bu hakkın ancak kamu düzenini korumak için kanunla sınırlandırabileceği esas yer almış bulunmaktadır.

Kamu düzeni deyiminin anlamı ve kamu düzeni ile temel hak ve hürriyetlerin aralarındaki bağ; demokratik sistemi benimsemiş Batı ülkelerinde, kamu düzeninin korunması hususunda idarî ve siyasî makamların tamamen yetkiler ve nihayet Anayasamızın 11 nci maddesinde de belirtildiği üzere, bu temel hak ve hürriyetlerin özüne dokunulmaksızın, bunlar üzerinde yapılacak sınırlamalar hakkında; genel gerekçede açıklamalarda bulunulmuştur.

Halbuki 171 sayılı Kanun, kamu düzenini korunması amacıyla da olsa idarî ve siyasî makamlara toplantı ve gösteri yürüyüşü hürriyetinin kullanılış üzerinde hiçbir yetki tanımamıştır.

Bu yetkisizlik bir yerde kamu düzeninin hürriyete feda edilmesi gibi bir sonuç da doğurabilir.

Bütün bunlara göre, yapılacak toplantının kamu düzenini bozucu sonuçlar doğuracağına anlaşılması halinde ve ilgili valiliğin gerekçeli teklifi üzerine İçişleri Bakanı tarafından toplantının 30 güne kadar ertelenmesine karar verilebileceğini öngören bu fıkra toplantı veya gösteri yürüyüşünün tamamen yasaklanması değil, sadece Anayasamızın 28 nci maddesi ikinci fıkrasında belirtilen «Kamu düzeninin korunması» amacıyla getirilen bir sınırlama veya başka bir deyimle, bu hakkın kullanılmasının düzenlenmesiyle ilgili bir yetki tanınması sonucunu doğurmakta ve ayrıca, Anayasamızın 11 nci maddesinde belirtilen «Hakkın ve hürriyetin özüne dokunulma» hususu da söz konusu olmamaktadır.

Diğer tarafından toplantı veya gösteri yürüyüşünün başlamak üzere olduğu bir sırada, erteleme kararının tebliğinin doğuracağı çeşitli sakıncalar nazara alınarak, bu kararın toplantının yapılacağı saatten en az 12 saat önce Düzenleme Kuruluna yazı ile bildirilmesi mecburiyeti konulmuştur.

Maddenin ilk fıkrasında ayrıca erteleme kararının 30 günden az verilmesi halinde, bu sürenin 30 günü aşmayacak şekilde ve aynı usule tabi tutularak uzatılabileceği de hükme bağlanmıştır.

Maddenin ikinci fıkrasıyla, ise, geri bırakılma müddetinin hitamında toplantının başlama zamanının tayininde meydana gelebilecek tereddütlerin giderilebilmesi temin edilmiştir.

Üçüncü fıkrada da, 171 sayılı Kanununun 10 ncu maddesinde hükme bağlanan, Düzenleme Kurulu tarafından toplantının geri bırakılması hali, maddenin tasarıyla değiştirilen şekline uygun olarak düzenlenmiştir.

Madde 5. — 171 sayılı Kanununun 11 nci maddesinin ilk fıkrasındaki, «Yürüyüşe geçmek için seçilecek toplanma yeri ile takibolunacak yol ve dağılıma yeri» ve aynı maddenin ikinci fıkrasındaki, «Mahallin en büyük mülkiye âmirince lüzum ve zaruret görüldüğü takdirde, yürüyüşlerin yapılacağı yollar ile istikâmetlerin tespiti»; hususları uygulamada yanlış anlamlara sebeb olduğu için sözü edilen iki fıkraya, bu fıkralar hükümlerinin kanunun 4 ncu maddesi gereğince ilân olunan yollar ve istikâmetlere aîd olduğunu gösteren ilâveler yapılmak suretiyle, mezkûr iki fıkraya açıklık kazandırılmıştır.

Diğer taraftan Kanununun 11 nci maddesi «Genel yollar» diye başlamakta ve bu deyim içine şehir ve kasaba dahilindeki ve haricindeki yollar girmekte ise de, maddenin devamında yürüyüşlerin 4, 7 ve 10 ncu maddeler hükümlerine tabi olduğunun belirtilmesi ve Kanununun 4 ncu maddesinin de şehir ve kasabalardaki yürüyüşlerin yapılabileceği yerleri göstermesi itibariyle duruma açıklık verilmek üzere, şehir ve kasaba dışında yapılacak yürüyüşlerin tabi olduğu esaslar ayrı bir fıkra halinde düzenlenmiş bulunmaktadır.

Madde 6. — 4 ncu madde ile, 171 sayılı Kanununun 1 nci maddesinin ilk iki fıkrasında yapılan değişiklik ile, bu maddeye şehir ve kasaba dışındaki genel yollar üzerinde yapılacak yürüyüşlerin tabi olacağı esasları belirten bir fıkranın eklenmesi nedeniyle, bu maddede belirtilen yerler dışında yapılacak toplantı veya gösteri yürüyüşünün de kanuna aykırı toplantı ve yürüyüşlerden olduğunu belirtmek için, 171 sayılı Kanununun 13 ncu maddesinin (ç) bendi değiştirilmiş bulunmaktadır.

Madde 7. — 171 sayılı Kanununun «Dağıtma» başlığını taşıyan 14 ncu maddesinin birinci fıkrasında, kanuna aykırı toplantı ve yürüyüşlere dair 13 ncu maddede yazılı hallerden her hangi birinin vukuunda, «Dağıtma» yetkisinin en büyük mülkiye âmiri veya onun tarafından görevlendirilmiş en büyük zabıta amiri veya zabıta amirlerinden biri) tarafından kullanılacağı belirtilmektedir.

13 ncu maddede muhtelif fıkralar halinde gösterilen kanuna aykırı toplantı ve yürüyüşlerin yapılması yasak olduğuna göre, bu madde şümulüne giren bir toplantı veya yürüyüşün yapıldığını gören en büyük zabıta âmiri veya zabıta amirlerinden biri - madde aynen muhafaza edildiği takdirde - en büyük mülkiye âmiri tarafından görevlendirilmeden, kanuna aykırı bu fiillere müdahalede bulunamayacaktır.

Esasen 171 sayılı Kanununun 8 yılı aşan uygulanması sırasında bu durum, bazı zorluk ve gecikmeler meydana getirmiş ve dolayısıyla kanuna aykırı bir toplantı veya yürüyüşün, bütün mahzurlarıyla devamına yol açılması gibi sonuçlar doğurmuştur.

Diğer taraftan zabıta amirinin, kanuna aykırı bir fiilin vukuuna muttali olduğu bir sırada bunun devamına mâni olması da tabii görevi bulunduğundan, 171 sayılı Kanununun 13 ncu maddesinde sayılan Kanuna aykırı toplantı veya yürüyüşlerin yapıldığını gören, en büyük zabıta amiri veya zabıta amirlerinden birinin, «mülkiye amirince görevlendirilmesinin sağlanması için geçecek zamanın sakıncaları dolayısıyla kendi takdiri dahilinde, 14 ncu maddedeki «dağıtma» yetkisini kullanabilmesi öngörülmüş ve bu maddedeki «görevlendireceği» kelimesi çıkarılmıştır.

Madde 8. — Bu tasarıda, 171 sayılı Kanununun 7 nci maddesine eklenen bir fıkra ile, Düzenleme Kuruluna idare heyetini bu fıkroda gösterilen şartları haiz kişilerden teşkil etmesi görevi verildiği için, Yönetim Kuruluna bu istenilen niteliği taşımayan kişi veya kişilerin bulundurulmasının, tertip heyetini sorumlu kılması esas kabul edilmiştir.

Ancak, 48 saat önce verilen beyannameye eklenen belgede kimlikleri yazılı idare heyeti üyelerinin sözü edilen fıkroda gösterilen şartları taşıyıp taşımadığı hususunun, toplantıdan önce idarece tesbitinin güçlüğü de nazara alınarak, 18 nci maddeye bu tasarı ile ilâve edilen ilk fıkra ile, Yönetim Kurulu üyelerinin kanunî şartları haiz bulunmadıklarının, toplantı veya gösteri yürüyüşünün yapılmasından sonra tespit edilmiş olması halinde, Düzenleme Kurulu üyelerine üç aya kadar hapis ve beş yüz liradan bin liraya kadar ağır para cezası verilmesi hükmü getirilmiştir.

Ayrıca, 171 sayılı Kanununun 8 nci maddesiyle, Yönetim Kuruluna toplantının sükûn ve düzenini, beyannamede yazılı maksat dışına çıkılmamasını sağlamak ve bunun için gerekli tedbirleri almak, icabında zabitanın yardımını isteyerek bunu temin etmek ve gerek sükûn ve düzenin sağlanmasını ve gerekse beyannamede yazılı maksat dışına çıkılmamasını yukardaki tedbirlere rağmen sağlayamazsa, toplantının dağıtılmasını Hükümet Komiserinden istemek gibi önemli görev ve yetkiler verilmiş bulunmaktadır.

Sayılan görevlerin yapılmaması veya yetkilerin kullanılmamış olması halinde, Yönetim Kuruluna her hangi bir sorumluluk tevcih edilmediği takdirde beklenen fayda gerektiği ölçüde sağlanamayacak, etki ve anlamı azalacaktır. Esasen uygulamada bunun mahzurları da görülmüştür.

Bu itibarla 18 nci maddeye bu tasarı ile eklenen ikinci fıkra ile, Yönetim Kurulu üyelerinin cezai sorumluluğu esası kabul edilmiş ve maddedeki görevleri yerine getirmeyen üyeler hakkında fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde altı aydan bir yıla kadar hapis ve bin liradan üç bin liraya kadar ağır para cezası hükmolunacağı ifade edilmiştir.

Diğer taraftan 18 nci maddeye eklenen üçüncü bir fıkra ile de, Hükümet Komiserince toplantı veya gösteri yürüyüşünün safahatının teknik araç ve gereçlerle tespiti için görevlendirilenlere, çeşitli yollarla mani olanlar hakkında fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde altı aydan iki yıla kadar hapis ve bin liradan beş bin liraya kadar ağır para cezası hükmolunacağı kabul edilmiştir.

Madde 9. — 171 sayılı Kanunda ceza hükümlerini ihtiva eden maddelerdeki hapis ve para cezalarının daha müessir olmasını sağlamak maksadıyla, hapis cezalarının iki misline, para cezalarının ise üç misline çıkarılması uygun görülmüştür.

Madde 10, 11. — Yürürlük ve yürütme hükümlerini göstermektedir.

İçişleri Komisyonu raporu

Millet Meclisi
İçişleri Komisyonu
Esas No. : 1/520
Karar No. : 25

4 . 2 . 1972

Yüksek Başkanlığa

171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti Hakkındaki Kanunda değişiklik yapılmasına dair olan kanun tasarı, ilgili bakanlık temsilcilerinin iştirakiyle Komisyonumuzda görüşüldü.

Tümü üzerinde cereyan eden müzakere neticesinde, gerekçede de sarahaten belirtilmiş olduğu üzere, Anayasamızın 28 nci maddesiyle teminat altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının kullanılmasını temin etmek, kötüye kullanılmasını önlemek ve hakkı kötüye kullananı cezalandırmak gerekçesine müsteniden, 10 . 2 . 1963 tarihinde kabul edilmiş bulunan 171 sayılı Kanunun, tatbikatta aksayan taraflarını bertaraf etmek ve günün ihtiyaçlarına cevap verir hale getirmek gayesiyle mezkûr kanunda değişiklik yapılmasına mütedair tasarı, prensip itibariyle Komisyonumuzca da uygun mütalaa olunarak maddelerin müzakeresine geçilmiştir.

Kanun yapma tekniğine uymak ve dilbirliğini temin etmek mülâhazasıyla metindeki, «Yönetim Kurulu» ifadesi yerine «İdare Heyeti» «Düzenleme Kurulu» tabiri yerine de «Tertip Heyeti» deyişi alınmış ve tatbikatta her hangi bir tereddüde mahal bırakmamak ve maddeye sarahat vermek maksadıyla 3 ncü madde ile 9 ncü maddeye eklenen fıkra yerine, 9 ncü madde değiştirilmiş ve yapılan bu değişikliklerle tasarı kabul edilmiştir.

Havalesi gereğince Adalet Komisyonuna tevdi buyurulmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

İçişleri Komisyonu

Başkanvekili
Eskişehir
Ş. Asbuzoğlu

Sözcü
Gümüşane
M. Karaman

Kâtip
Denizli
A. Uslu

Adıyaman
A. Turanlı

Çanakkkale
M. H. Önür

Çorum
K. Demirer

Giresun
H. İpek

Kars
Cezaların miktarına mu-
halifim.
I. H. Alaca

Kayseri
H. Nakıboğlu

Kütahya
A. F. Azmioğlu

Muş
K. Emre
İmzada bulunamadı.

Adalet Komisyonu Raporu

Millet Meclisi
Adalet Komisyonu
Esas No: 1/520
Karar No: 64

8 . 6 . 1972

Yüksek Başkanlığa

171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti hakkındaki Kanunda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı, ilgili Bakanlık temsilcisinin de iştirakiyle tetkik edilip müzakere olundu.

Tümü üzerinde cereyan eden müzakere neticesinde, gerekçede de sarahaten belirtilmiş olduğu üzere, Anayasamızın 28 nci madesi ile teminat altına alınan Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü hakkının kullanılmasını temin etmek, kötüye kullanılmasını önlemek ve hakkı kötüye kullananı cezalandırmak gerekçesine müsteniden, 10 . 2 . 1963 tarihinde kabul edilmiş bulunan 171 sayılı Kanunun tatbikatta aksayan taraflarını bertaraf etmek ve günün ihtiyaçlarına cevap verir hale getirmek gayesi ile mezkur kanunda değişiklik yapılmasına mütedair tasarı, prensip itibariyle Komisyonumuzca da uygun mütalaa olunarak maddelerin müzakeresine geçilmiştir.

Kanun yapma tekniğine uymak ve dil birliğini temin etmek mülâhazasıyla İçişleri Komisyonunun, metindeki, «Yönetim Kurulu» ifadesi yerine «İdare Heyeti», «Düzenleme Kurulu» tabiri yerine de «Tertip Heyeti» deyimini benimsemesine Komisyonumuz da iştirak etmiştir.

Tasarının 1, 2, 3, 4, 5, 8 nci maddelerinde İçişleri Komisyonunun yaptığı değişiklikler de Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Tasarının 6, 7, 10 ve 11 nci maddeleri de Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Komisyonumuz tasarının 9 ncu maddesinde değişiklik yapmıştır. Şöyle ki; bu madde ile 171 sayılı Kanunun 18, 19, 20, 21, 22, 23 ve 24 ncü maddelerindeki hâpis cezalarının iki misline, para cezalarının üç misline çıkarılması istenilmektedir. Ancak, hâpis cezalarının artırılması her zaman olumlu sonuç vermediği gibi, bazı ahvalde uygulanma olanağı da bulamama gibi sonuçlar tevhit etmektedir.

Bu husus gözönünde tutularak, hâpis cezalarının üçte bir nispetinde artırılması yeter görülmüştür.

Öte yandan 171 sayılı Kanunda azamî haddi beş yıl olan hapis cezaları da bulunmaktadır. Bu cezaların üçte bir nispetinde artırılmasıyla suçun ağır cezalı bir vasıf kazanmasını önlemek için de, verilecek hapis cezalarının beş yılı aşmayacağı hususu hüküm altına alınmıştır.

Genel Kurulun tasviplerine arz edilmek üzere işbu rapor saygıyla sunulur.

Adalet Komisyonu Başkanı

İ. Hakkı Tekinel

Sözcü

Tevfik Koraltan

Kâtip

Hilmi Biçer

Elâzığ

Muhalefet şerhimi ekli

Mehmet Aytuğ

Gümüşane

Mustafa Karaman

İçel

Tümüne muhalifim

Turhan Özgüner

Kars

İ. Hakkı Alaca

Mardin

E. Kemal Aybar

Niğde

Mevlüt Ocakçıoğlu

Kırşehir

Cevat Eroğlu

İmzada bulunamadı

MUHALEFET ŞERHİ

«Madde — 10.»

171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti hakkındaki Kanun dayanağını Anayasanın 28 nci maddesindeki temel haktan almaktadır.

Herkes önceden izin almaksızın, silâhsız ve saldırısız toplanma veya gösterinin önceden kamu düzenini bozucu nitelikte sonuçlar doğuracağıın takdiri idareye verildiğinde: Bu temel hak kullanılabilir duruma getirilmiş olur ki bu husus Anayasamızın 28 nci maddesinde saptanan hükme, aykırı düşer,

İdarenin takdir yetkisi vardır. Ancak bu yetki hakkın özüne dokunur. Ve onu kullanamaz hale getirirse bu takdir olmaz. Maddeyi işleyemez halde ağır ihlâl sayılır. Bu nedenle maddeye söz hakkı saklı kalmak kaydıyla muhalifim.

27 . 4 . 1972

Mehmet Aytuğ

Elâzığ

İmza

(İmzası aslındadır)

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti hakkındaki Kanunda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı

MADDE 1. — 10 Şubat 1963 tarih ve 171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti hakkındaki Kanunun 7 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 7. — Toplantının yapılmasından en az 48 saat önce toplantının yapılacağı yerin en büyük mülkiye amirliğine çalışma saatleri içinde medenî haklarını kullanma yetkisini haiz olan düzenleme kurulundan en az üç kişi tarafından imzalı bir beyanname verilir.

Bu beyannameyi imza edenlerden en az üç kişinin toplantının yapılacağı yerde ikametgâhı bulunması şarttır.

Bu beyannameye :

- a) Toplantının yapılacağı yer, gün ve saat;
- b) Toplantının yapılmasındaki maksat;
- c) Bu toplantıyı hazırlayan Düzenleme Kurulu üyelerinin hüviyetleri ile ikametgâhları gösterilir.

Tertip heyetince verilecek beyannameye, bu heyet içinden veya dışından; medenî hakları kullanma yetkisini haiz olan ve ayrıca son beş yıl içinde; ağır hapis cezası ile veya yüz kızartıcı bir suçtan veya «Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti Hakkında Kanun» hükümlerine muhalefetten kesin hüküm giymemiş kişilerden teşkil edilen, en az üç kişilik yönetim kurulu üyelerinin açık kimlik ve imzalarını taşıyan belge de eklenir.

Bu beyanname karşılığında ilmühaber verilmesi mecburidir.

Bu beyanname en büyük mülkiye amirliği tarafından kabul edilmez veya karşılığında ilmühaber verilmez ise keyfiyet bir tutanakla tespit edilir. Bu halde noter bulunan yerlerde noter vasıtasıyla ihbar yapılır; ihbar saati, beyanname verilme saatidir. Noter bulunmayan yerlerde tutanak yeter sayılır.

İlmühaberlerde veya tutanakta beyannamenin verildiği gün ve saat gösterilir.

Aynı yerde, aynı gün ve saatte toplantı yapmak üzere ayrı ayrı düzenleme kurulları tarafından beyanname verilmiş ise, ilk verilen beyanname muteber sayılır. Sonra beyanname verenlere keyfiyet hemen yazı ile bildirilir.

İÇİŞLERİ KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti Hakkındaki Kanunda değişiklik yapılmasına kanun tasarısı

MADDE 1. — 10 Şubat 1963 tarih ve 171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti Hakkındaki Kanunun 7 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

MADDE 7. — Toplantının yapılmasından en az 48 saat önce toplantının yapılacağı yerin en büyük Mülkiye Amirliğine çalışma saatleri içinde medenî haklarını kullanma yetkisini haiz olan tertip heyetinden en az üç kişi tarafından imzalı bir beyname verilir.

Bu beyannamayı imza edenlerden en az üç kişinin toplantının yapılacağı yerde ikametgâhı bulunması şarttır.

Bu beyannamede:

- a) Toplantının yapılacağı yer, gün ve saat,
- b) Toplantının yapılmasındaki maksat,
- c) Bu toplantıyı hazırlayan tertip heyeti üyelerinin hüviyetleri ile ikametgâhları gösterilir.

Tertip heyetince verilecek beynameye, bu heyet içinden veya dışından; medenî hakları kullanma yetkisini haiz olan ve ayrıca son beş yıl içinde; ağır hapis cezası ile veya yüz kızartıcı bir suçtan veya «Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti Hakkındaki Kanun» hükümlerine muhalefetten kesin hüküm giymemiş kişilerden teşkil edilen, en az üç kişilik İdare Heyeti üyelerinin açık kimlik ve imzalarını taşıyan belge de eklenir.

Bu beyname karşılığında ilmühaber verilmesi mecburidir.

Bu beyname en büyük Mülkiye Amirliği tarafından kabul edilmez veya karşılığında ilmühaber verilmez ise keyfiyet bir tutanakla tespit edilir. Bu halde Noter bulunan yerlerde Noter vasıtasıyla ihbar yapılır; ihbar saati, beyname verilme saatidir. Noter bulunmayan yerlerde tutanak yeter sayılır.

İlmühaberlerde veya tutanakta beyname nin verildiği gün ve saat gösterilir.

Aynı yerde, aynı gün ve saatte toplantı yapmak üzere ayrı ayrı tertip heyetleri tarafından beyname verilmiş ise, ilk verilen beyan-

ADALET KOMİSYONU DEĞİŞTİRİŞİ

171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti hakkındaki Kanunda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı

MADDE 1. — İçişleri Komisyonunun 1 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

MADDE 2. — 10 Şubat 1963 tarih ve 171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti Hakkında Kanunun 8 nci maddesinin başlığı ile madde metni aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Yönetim Kurulunun görevleri ve sorumluluğu,

Madde 8. — Yönetim Kurulu toplantının sükûn ve düzenini, beyannamede yazılı maksat dışına çıkılmamasını sağlar ve bunun için gerekli tedbirleri alır ve icabında zabitanın yardımını isteyerek bunu sağlar. Sağlayamadığı takdirde toplantının dağıtılmasını Hükümet Komiserinden ister.

Yönetim Kurulu üyelerinden yalnız biri tarafından dahi toplantının dağıtılması istenebilir.

Yönetim Kurulu üyelerinden en az birinin, toplantının yapıldığı yerde ikametgâh sahibi olması şarttır.

Yönetim Kurulunun sorumluluğu toplantı sona erinceye kadar devam eder.

Yönetim Kurulu üyelerinden en az üçü toplantı yerinde bulunmadıkça toplantı yapılması yasaktır.

MADDE 3. — 10 Şubat 1963 tarih ve 171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti Hakkında Kanunun 9 ncu maddesine ikinci fıkraya olarak aşağıdaki fıkraya eklenmiştir.

«Hükümet Komiseri toplantının safahatını teknik ses alma cihazları, fotoğraf ve film makineleri gibi araçlarla tespit ettirebilir.»

(İçişleri Komisyonunun değişikliği)

name muteber sayılır. Sonra beyanname verenlere keyfiyet hemen yazı ile bildirilir.

MADDE 2. — 10 Şubat 1963 tarih ve 171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti Hakkındaki Kanunun 8 nci maddesinin başlığı ile madde metni aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

İdare heyetinin görevleri ve sorumluluğu,

MADDE 8. — İdare heyeti toplantının sükûn ve düzenini, beyanname yazılı maksat dışına çıkılmamasını sağlar ve bunun için gerekli tedbirleri alır ve icabında zabitanın yardımını isteyerek bunu sağlar. Sağlayamadığı takdirde toplantının dağıtılmasını Hükümet Komiserinden ister.

İdare heyeti üyelerinden yalnız biri tarafından dahi toplantının dağıtılması istenebilir.

İdare heyeti üyelerinden en az birinin, toplantının yapıldığı yerde ikametgâh sahibi olması şarttır.

İdare heyetinin sorumluluğu toplantı sona erinceye kadar devam eder.

İdare heyeti üyelerinden en az üçü toplantı yerinde bulunmadıkça toplantı yapılması yasaktır.

MADDE 3. — 10 Şubat 1963 tarih ve 171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti Hakkındaki Kanunun 9 ncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 9. — Mahallin en büyük mülkiyet amiri, toplantıda hazır bulunmak üzere hâkim sınıfından sayılanlar ve Adliye memurları ile jandarma dahil askerî şahıslar ve emniyet mensupları dışından bir memuru Hükümet komiseri tayin eder. Hükümet komiseri toplantı yerinde kendi seçeceği bir mahalde bulunur.

Hükümet komiseri toplantının safahatını teknik ses alma cihazları, fotoğraf ve film makineleri gibi araçlarla tespit ettirebilir.

Hükümet komiseri, 8 nci maddede yazılı tedbirlerin kifayet etmemesi dolayısıyla, hadiselerin toplantının devamını imkânsız kılacak ve genel sükûn ve düzeni bozacak fiille veya sözle saldırgan bir şekil alması halinde toplantıyı dağıtmaya yetkilidir.

(Adalet Komisyonunun değişikliği)

MADDE 2. — İçişleri Komisyonunun 2 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — İçişleri Komisyonunun 3 ncu maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

MADDE 4. — 10 Şubat 1963 tarih ve 171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti Hakkında Kanunun 10 ncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 10. — Toplantı için Düzenleme Kurulunca beyanname verilmesini müteakıp toplantının yapılmasının kamu düzenini bozucu nitelikte sonuçlar doğuracağıın anlaşılması halinde, ilgili valiliğin gerekçeli teklifi üzerine, İçişleri Bakanlığınca toplantının 30 güne kadar ertelenmesine karar verilebilir. Bu karar toplantının yapılacağı saatten en az on iki saat önce Düzenleme Kuruluna yazılı olarak bildirilir. Erteleme kararı 30 günden daha az bir süre için verilmişse, bu süre aynı usule uyularak 30 güne kadar uzatılabilir.

Ertelenmesine karar verilen toplantı erteleme süresini kovalayan ilk gün yapılır.

Toplantı, toplantının yapılacağı saatten evvel Düzenleme Kurulunun çoğunluğu tarafından da, beyannamenin verildiği makama yazı ile bildirilmek şartıyla, bir defaya mahsus olmak ve 48 saati geçmemek üzere geri bırakılabilir.

MADDE 5. — 10 Şubat 1963 tarih ve 171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti Hakkında Kanunun 11 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 11. — Şehir ve kasaba dahilindeki genel yollar üzerinde yapılacak yürüyüşler 4, 7 ve 10 ncu maddeler hükümlerine tabidir. Yürüyüşe ait beyannamelerde, ayrıca, 4 ncu madde gereğince ilân olunan yollar ve istikametlere uyulmak şartıyla, yürüyüşe geçmek için seçilecek toplanma yeri ile takibolunacak yol ve dağılma yeri gösterilmek şarttır.

Mahallin en büyük Mülkiye Amiri lüzum ve zaruret gördüğü takdirde, 4 ncu madde gereğince ilân olunan yollar ve istikametlere uymak şartıyla, yürüyüşlerin yapılacağı yollar ile istikameti tespit ve keyfiyeti gerekçeli ve yazılı olarak ilgililere tebliğ eder.

Şehir ve kasaba dışındaki genel yollarda yapılacak yürüyüşler de 7 ve 10 ncu maddeler hükümlerine tabidir. Yürüyüşe ait beyannamelerde ayrıca, yürüyüşe geçmek için seçilecek toplanma yeri ve takibolunacak yol ve dağılma yeri gösterilmek şarttır. Yürüyüş yapılacak yol birden fazla il hududuna dahil bulunuyorsa, bu beyanname, o yolun bulunduğu illerin en büyük mülkiye amirlerine ayrı ayrı verilir.

Mahallin en büyük Mülkiye Amirleri, kendi il sınırları içinde, şehir ve kasaba dahilinde ve haricinde yürüyüşün yapılacağı yollar ile istikametini, dağılma yerini ve yolun ne kadar kısmının yürüyüşe tahsis edildiğini tespit ve keyfiyeti gerekçeli ve yazılı olarak ilgililere tebliğ ederler.

Düzenleme Kurulu, Yönetim Kurulu ve Hükümet Komiseri hakkındaki 8 nci ve 9 ncu maddeler hükümleri yürüyüşlere de uygulanır.

(İçişleri Komisyonunun değiştirisi)

MADDE 4. — 10 Şubat 1963 tarih ve 171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti Hakkındaki Kanunun 10 ncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 10. — Toplantı için tertip heyetince beyanname verilmesini müteakıp toplantının yapılmasının kamu düzenini bozucu nitelikte sonuçlar doğuracağına anlaşılması halinde, ilgili valiliğin gerekçeli teklifi üzerine, İçişleri Bakanlığınca toplantının 30 güne kadar ertelenmesine karar verilebilir. Bu karar toplantının yapılacağı saatten en az oniki saat önce tertip heyetine yazılı olarak bildirilir. Erteleme kararı 30 günden daha az bir süre için verilmişse, bu süre aynı usule uyularak 30 güne kadar uzatılabilir.

Ertelenmesine karar verilen toplantı erteleme süresini kovalayan ilk gün yapılır.

Toplantı, toplantının yapılacağı saatten evvel tertip heyetinin çoğunluğu tarafından da, beyannamenin verildiği makama yazı ile bildirilmek şartıyla, bir defaya mahsus olmak ve 48 saati geçmemek üzere geri bırakılabilir.

MADDE 5. — 10 Şubat 1963 tarih ve 171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti Hakkındaki Kanunun 11 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 11. — Şehir ve kasaba dahilindeki genel yollar üzerinde yapılacak yürüyüşler 4, 7 ve 10 ncu maddeler hükümlerine tabidir. Yürüyüşe ait beyannamelerde, ayrıca, 4 ncu maddede gereğince ilân olunan yollar ve istikametlere uyulmak şartıyla, yürüyüşe geçmemek için seçilecek toplanma yeri ile takibolunacak yol ve dağılma yeri gösterilmek şarttır.

Mahallin en büyük mülkiye amiri lüzum ve zaruret gördüğü takdirde, 4 ncu madde gereğince ilân olunan yollar ve istikametlere uyumak şartıyla, yürüyüşlerin yapılacağı yollar ile istikameti tespit ve keyfiyeti gerekçeli ve yazılı olarak ilgililere tebliğ eder.

Şehir ve kasaba dışındaki genel yollarda yapılacak yürüyüşler de 7 ve 10 ncu maddeler hükümlerine tabidir. Yürüyüşe ait beyannamelerde ayrıca, yürüyüşe geçmek için seçilecek toplanma yeri ve takibolunacak yol ve dağılma

(Adalet Komisyonunun değiştirisi)

MADDE 4. — İçişleri Komisyonunun 4 ncu maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 5. — İçişleri Komisyonunun 5 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 6. — 10 Şubat 1963 tarih ve 171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti Hakkında Kanunun 13 ncü maddesinin (ç) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

«ç) 4, 7 ve 11 nci maddeler gereğince belirtilen yerler dışında;»

MADDE 7. — 10 Şubat 1963 tarih ve 171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti Hakkında Kanunun 14 ncü maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

«13 ncü maddede yazılı hallerden her hangi birinde mahallin en büyük Mülkiye Amiri veya en büyük zabıta amiri veya zabıta amirlerinden biri toplantı veya yürüyüş yerine gelir. Gelişini münasip şekilde bildirir. Kalabalığa, Kanuna uyarak dağılmalarını ve dağılmazlarsa zor kullanılacağını topluluğun duyabileceği vasıtalarla ihtar eder. Kala/balık dağılmazsa zor kullanılarak dağıtılır.»

MADDE 8. — 10 Şubat 1963 tarih ve 171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti Hakkında Kanunun 18 nci maddesine aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

«7 nci madde gereğince verilecek beyanname, Yönetim Kurulu üyesi olarak gösterilenlerin, bu maddede belli edilen nitelikleri haiz olmadığının, toplantı veya gösteri yürüyüşünün yapılmasından sonra tespit edilmesi halinde, Düzenleme Kurulu üyeleri üç aya kadar hapis ve 500 liradan 1 500 liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

8 nci maddede yazılı görevleri yerine getirmeyen idare heyeti üyeleri hakkında, fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde, altı aydan bir yıla kadar hapis ve bin liradan üç bin liraya kadar ağır para cezası hükmolunur.

Hükümet Komiserince toplantı veya yürüyüşün safahatının teknik araç ve gereçlerle tespiti için görevlendirilenlere, bu görevlerini yaptıkları esnada cebir ve şiddet veya tehdit veya nüfuz ve müessir kuvvet sarfetmek suretiyle mani olanlar hakkında, fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde, altı aydan iki yıla kadar hapis ve bin liradan beş bin liraya kadar ağır para cezası hükmolunur.»

(İçişleri Komisyonunun değişikliği)

yeri gösterilmek şarttır. Yürüyüş yapılacak yol birden fazla il hududuna dahil bulunuyorsa, bu beyanname, o yolun bulunduğu illerin en büyük mülkiye amirine ayrı ayrı verilir. Mahallin en büyük mülkiye amirleri, kendi il sınırları içinde, şehir ve kasaba dahilinde ve haricinde yürüyüşün yapılacağı yollar ile istikametini, dağılma yerini ve yolun ne kadar kısmının yürüyüşe tahsis edildiğini tespit ve keyfiyeti gerekçeli ve yazılı olarak ilgililere tebliğ ederler.

Tertip heyeti, idare heyeti ve Hükümet komiseri hakkındaki 8 ve 9 ncu maddeler hükümleri yürüyüşlere de uygulanır.

MADDE 6. — Tasarının 6 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 7. — Tasarının 7 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 8. — 10 Şubat 1963 tarih ve 171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti hakkındaki Kanunun 18 nci maddesine aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

7 nci madde gereğince verilecek beyanname, idare heyeti üyesi olarak gösterilenlerin, bu maddede belli edilen nitelikleri haiz olmadığına, toplantı veya gösteri yürüyüşünün yapılmasından sonra tespit edilmesi halinde, tertip heyeti üyeleri üç aya kadar hapis ve 500 liradan 1 500 liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

8 nci maddede yazılı görevleri yerine getirmeyen idare heyeti üyeleri hakkında, fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde, altı aydan bir yıla kadar hapis ve bin liradan üç bin liraya kadar ağır para cezası hükmolunur.

Hükümet komiserince toplantı veya yürüyüşün safahatının teknik araç ve gereçlerle tespiti için görevlendirilenlere, bu görevini yaptıkları esnada cebir ve şiddet veya tehdit veya nüfuz ve müessir kuvvet sarf etmek suretiyle ma-

(Adalet Komisyonunun değişikliği)

MADDE 6. — Tasarının 6 ncı maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 7. — Tasarının 7 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 8. — İçişleri Komisyonunun 8 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

MADDE 9. — 10 Şubat 1963 tarih ve 171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti Hakkında Kanunun 18, 19, 20, 21, 22, 23 ve 24 nci maddelerinde yazılı hapis cezaları iki misline, para cezaları da üç misline çıkarılmıştır.

MADDE 10. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 11. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

19 . 8 . 1971

Başbakan <i>N. Erim</i>	Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı <i>S. Koçaş</i>	Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı <i>A. Karaosmanoğlu</i>	Devlet Bakanı <i>M. Özgüneş</i>
Devlet Bakanı <i>D. Kitaplı</i>	Adalet Bakanı <i>İ. Arar</i>	Millî Savunma Bakanı <i>F. Melen</i>	İçişleri Bakanı <i>H. Ömeroğlu</i>
Dışişleri Bakanı <i>O. Olcay</i>	Maliye Bakanı <i>S. N. Ergin</i>	Millî Eğit. Bakanı <i>Ş. Orel</i>	Bayındırlık Bakanı <i>C. Karakaş</i>
Dış Eko. İliş. Bakanı <i>Ö. Derbil</i>	Sağ. ve Sos. Yar. Bakanı <i>T. Akyol</i>	Güm. ve Tekel Bakanı <i>H. Özalp</i>	Tarım Bakanı <i>M. O. Dikmen</i>
Ulaştırma Bakanı <i>H. Arık</i>	Çalışma Bakanı <i>A. Sav</i>	Sanayi ve Ti. Bakanı <i>A. Çilingiroğlu</i>	En. ve Ta. Kay. Bakanı <i>İ. Topaloğlu</i>
Turizm ve Ta. Bakanı <i>E. Y. Akçal</i>	İmar ve İskân Bakanı <i>S. Babüroğlu</i>	Köy İşleri Bakanı <i>C. Aykan</i>	Orman Bakanı <i>S. İnal</i>
	Gençlik ve Spor Bakanı <i>S. Ergun</i>	Kültür Bakanı <i>T. Halman</i>	

(İçişleri Komisyonunun değişikliği)

ni olanlar hakkında, fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde, altı aydan iki yıla kadar hapis ve bin liradan beş bin liraya kadar ağır para cezası hükmolunur.

MADDE 9. — Tasarının 9 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 10. — Tasarının 10 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 11. — Tasarının 11 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Adalet Komisyonunun değişikliği)

MADDE 9. — 10 Şubat 1963 tarih ve 171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti Hakkındaki Kanununun 18, 19, 20, 21, 22, 23 ve 24 ncu maddelerinde yazılı hapis cezaları üçte bir nispetinde; para cezaları da üç misli artırılarak hükmolunur. Ancak hükmolunacak hapis cezası beş seneyi geçemez.

MADDE 10. — Tasarının 10 ncu maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 11. — Tasarının 11 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.